

ketti. Buna rağmen Delhi'deki dostları sayesinde rahat bir yaşam sürdürdü, bu sebeple Oudh (Evedh / Avad) Newvâbî Şücâüddevle'nin davetini kabul etmedi. Nâdir Şah'ın Delhi'yi ele geçirip şehirde katliam yapmasından sonra da şehirden ayrılmadı. Fakat Ahmed Şah Abdâlî'nin Delhi'yi zaptetmesinin ardından şehirdeki karışıklıklar ve hâmilelerinin ölmesi yüzünden diğer şairler gibi o da Delhi'den ayrılmak zorunda kaldı. Önce Ferruhâbâd'a giderek şehrin yöneticisi Newvâb Ahmed Han Bengiş ve onun şair veziri Mihribân Han Rind'in himayesine girdi; 1185'te (1771) Newvâb Ahmed Han'ın ölümü üzerine oradan ayrılarak Feyzâbâd'a geçti. Burada Newvâb Şücâüddevle'nin nedimleri arasına giren Sevdâ 1189'da (1775) devlet merkezinin Leknev'e nakledilmesiyle bu şehre taşındı. Şücâüddevle'nin ölümünün ardından tahta geçen Newvâb Âsafüddevle zamanında da sarayla irtibatını sürdürdü. Fakat Oudh nevâblarının sorumsuz harcamaları ve kötü yönetimi neticesinde ülkenin içine düştüğü ekonomik sıkıntılardan o da etkilenecek geçim sıkıntısı çekmeye başladı. 1195'te (1781) Leknev'de vefat etti.

Eserleri. Urdu edebiyatında Sebki-Hindî'yi takip eden şairler arasında yer alan Sevdâ'nın mensur ve manzum eserlerinin bir kısmı günümüze ulaşmamıştır; Urdu şairleriyle ilgili tezkiresi bunlardan biridir. Sevdâ, Mîr Muhammed Takî'nin mesnevisi *Şu'le-i 'İşk'* nesre aktarmıştır. Bir nüshası Pencap Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan (nr. 1499/4549) Farsça mensur çalışması *'İbretü'l-gâilîn, Külliyyât*'la birlikte basılmıştır. Sevdâ'nın *Külliyyât*'ında kaside, gazel, mesnevi gibi hemen her türden şiirler yer alır (*Külliyyât-ı Sevdâ*, Leknev 1932; Lahor 1976). Ayrıca şiirlerinden seçmeler yapılmıştır: *Müntehabât-ı Meşneviyyât-ı Sevdâ* (Kalküta 1930), *İntihâb-ı Külliyyât-ı Sevdâ* (Allahâbâd 1927), *Müntehab-ı Kaşâ'id* (Leknev 1868). Sevdâ'nın Farsça şiirlerinden oluşan bir diwanesi de bulunmaktadır (Pakistan Karaci Millî Müzesi, nr. 1958-262/20).

BİBLİYOGRAFYA :

M. Mustafa Han Şifte, *Gülşen-i Bî-hâr* (nşr. Kalb Ali Han Fâik), Lahor 1973, s. 244-256; M. Hüseyin Âzâd, *Âb-ı Hayât*, Lahor, ts., s. 178-214; R. B. Saksena, *A History of Urdu Literature*, Allahabad 1940, s. 60-67; Muhammad Sadiq, *A History of Urdu Literature*, London 1964, s. 82-93; Ralph Russell - Khurshidul Islam, *Three Mughal Poets: Mir, Sauda, Mir Hasan*, London 1968, s. 37-68; Mahmûd Birelvi, *Muhtasar Tarih-i Edeb-i Urdu*, Lahor 1985, s. 78-80; Selim Ahter, *Urdu Edeb ki Muhtasar Terin Tarih*, Lahor 1986, s. 105-108; Cemil Câlîbî, *Tarih-i Edeb-i Urdu*, Lahor 1987, II, 649-722; Athar Raz, *A Short History of*

Urdu Literature, London 1999, s. 38; Halîk Encüm, *Mirzâ Refî' Sevdâ*, New Delhi 2003; Tebessüm Kâşmirî, *Urdu Edeb ki Tarih İbtidâ sey 1857 tek*, Lahor 2003, s. 290-310; J. A. Haywood, "Sawdâ", *EP* (İng.), IX, 90.

HALİL TOKER

SEVDE

(سودة)

Ümmü'l-Esved Sevdâ bint Zem'a
b. Kays el-Kureşsiye
(ö. 23/644)

Hz. Peygamber'in hanımı.

Mekke'de doğdu. Babası Kureş'in Âmir b. Lüey oğulları boyundan Zem'a b. Kays, annesi Medine asıllı Neccâr oğulları'ndan Şemûs bint Kays'tır. Soyu baba tarafından dedesi Âmir b. Lüey'de Resûl-i Ekrem'in soyu ile birleşir. Kendisi gibi ilk müslümanlardan olan amcasının oğlu Sekrân b. Amr ile evlendi. Ancak müşriklerin işkenlerine dayanamadıkları için ikinci kafile ile Habeşistan'a hicret etmek zorunda kaldılar. İleri gelen müşriklerden bir kısmının İslâm'ı kabul ettiğine dair yayılan asılsız haberler üzerine Mekke'ye döndüler. Sevdâ bir süre sonra kocası vefat edince beş çocuğu ile yalnız kaldı. Peygamberliğin 10. (620) yılında Hz. Hatice'nin vefatının ardından sahâbeden Osman b. Maz'ûn'un hanımı Havle bint Hakîm'in tavsiyesiyle Resûl-i Ekrem Sevdâ'ye evlenme teklif etti. Sevdâ çocuklarının kendisini rahatsız edebileceği endişesini dile getirdiyse de Hz. Peygamber bunda bir sakınca bulunmadığını söyledi (*Müsned*, I, 318-319) ve Sevdâ'yi 400 dirhem mehirle nikâhladı. Resûl-i Ekrem, Medine'ye hicret edip orada Hz. Âişe ile evleninceye kadar Sevdâ onun üç yıl boyunca tek eşi oldu. Hz. Hatice vefat ettiğinde yaşları küçük olan Ümmü Külsüm ile Fâtıma'ya annelik etti. Resûlullah da kendisiyle evlendiğinde yaşı ellinin üzerinde olan Sevdâ'yi müşrik yakınlarından gelebilecek sıkıntılara karşı korudu.

Sevdâ uzun boylu, iri yapılı ve yavaş hareket eden bir hanımdı. Bu yönüyle dikkat çektiği ve herkes tarafından tanındığı için hicâb âyetinin nüzûlüne vesile oldu (Buhârî, "Vuđû", 13). Vedâ haccı sırasında kalabalık arasında yürürken sıkıntı çektiğinden Hz. Peygamber'den izin alarak Müzdelife'den Mina'ya erken geçti ve şeytan taşlama görevini diğer insanlardan önce yaptı (Buhârî, "Hac", 98). Dericilikte mâhir olduğu, Tâif tarzi deri işlediği belirtilen Sevdâ (İbn Hacer, *el-İşâbe*, IV, 286) kazandığı para ile yoksullara ve kimsesizlere yardım ederdi. Hilâfeti döneminde Hz.

Ömer'in kendisine gönderdiği bir kese dirhem sadaka olarak dağıtılmasını istemişti (İbn Sa'd, VIII, 56). Resûl-i Ekrem'in diğer hanımlarıyla ve bilhassa Hz. Âişe ile iyi geçinirdi. Âişe de onu sever, kendisine benzemeyi arzuladığını söylerdi (Müslim, "Rađâ", 47). Tahrim süresinin ilk âyetlerinin nâzil olması sebep olan bal şerbeti olayında Sevdâ, Hz. Âişe'nin dediğini yaptı, fakat daha sonra pişman oldu (Müslim, "Talâk", 21). Hayatının ilerleyen dönemlerinde Hz. Peygamber'in kendi yanında geceleme sırasını Âişe'ye bırakmış, onun bu davranışı benzeri durumlar için delil olarak kullanılmıştır (Buhârî, "Hibe", 15). Bir rivayete göre Sevdâ, yaşlandığı için kendisini boşamasından endişe duyarak Resûl-i Ekrem'e başvurmuş, âhirette peygamber hanımı olarak haşrolmak istediğini ve geceleme hakkını Hz. Âişe'ye devrettiğini belirtmiş, bunun üzerine Nisâ süresinin 128. âyeti nâzil olmuştur. Hz. Peygamber'in tavsiyelerini yerine getirme hususunda büyük hassasiyet gösteren Sevdâ, Vedâ haccında Resûl-i Ekrem'in, hanımlarının evlerinde oturmalarının daha iyi olacağını söylemesi üzerine onun vefatından sonra hac için de olsa uzun yola çıkmadı (*Müsned*, VI, 324). Sevdâ 23 (644) yılında Medine'de vefat etti, cenaze namazını Hz. Ömer kıldırdı ve Cenetü'l-bakî'a defnedildi. Onun 54 (674) yılında öldüğüne dair rivayet isabetli görülmemiştir.

Sevdâ bint Zem'a, İslâmiyet'in ilk yıllarından itibaren Hz. Peygamber'in çok yakınında yaşamasına rağmen sadece beş hadis rivayet etmiş (İbn Hazm, s. 222), kendisinden Ebû Hüreyre, Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Zübeyr gibi sahâbilerle Urve b. Zübeyr, Atâ b. Yesâr, İkrime el-Berberî gibi tâbîler rivayette bulunmuştur. Resûl-i Ekrem'e, vefatından sonra kendisine ilk önce hangi hanımının kavuşacağını sorulması üzerine onun "eli en uzun olan" (en cömert olan) diye cevap verdiği ve bununla Sevdâ'yi kastettiği Hz. Âişe tarafından rivayet edilmiştir (*Müsned*, VI, 121; Buhârî, "Zekât", 11). Fatma Şâdiye *Zevce-i Muhtereme-i Hazret-i Fahr-i Âlem: Hazret-i Sevdâ bint Zem'a* (İstanbul 1324), Muhammed Ali Kutub *Sevdâ bint Zem'a radıyallahü 'anhâ* (Beyrut 1988) adıyla birer eser kaleme almışlardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, I, 318-319; VI, 121, 210-211, 324; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 52-57; Belâzürî, *En-sâb*, I, 407-409; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* (nşr. Hamdî Abdülmeccid es-Selefi), Beyrut, ts. (Dâru İhyâi't-türâsî'l-Arabî), XXIV, 29-37; İbn Hazm, *Es-mâ'ü's-sahâbeti'r-ruvât* (nşr. Seyyid Kesrevî Ha-

san), Beyrut 1412/1992, s. 222-223; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, VII, 157-158; Muhibbuddin et-Taberî, *es-Simtü's-semîn fi menâkıbi ümmehâti'l-mü'minîn*, Kahire 1402/1983, s. 83-86; Abdül-mü'min ed-Dimyâtî, *Nisâ'ü Resûlillâh ve evlâdühü ve men sâlefehü min Kureys ve hulefâ'ihim ve gayrihim* (nşr. Fehmî Sa'd), Beyrut 1409/1989, s. 42-44; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, II, 265-269; İbn Hacer, *el-İşâbe*, IV, 286, 338-339; a.mf.. *Tehzîbü't-Tehzîb*, Beyrut 1404/1984, XII, 455-456; Şevkânî, *Derrü's-sehâbe* (nşr. Hüseyin b. Abdullah el-Ömerî), Dimaşk 1412/1992, s. 325; M. Saîd Mübeyyaz, *Mevsû'atü hayâti's-şahâbiyyât*, İdlîb / Suriye 1410/1990, s. 478-483; V. Vacca - [Ruth Roded], "Sawda bt. Zam'â", *El²* (İng.), IX, 89-90.

AYNUR ÜRALER

SEVGİ

(bk. MUHABBET).

SEVİK GAZVESİ

(غزوة السويق)

Bedir'de öldürülen yakınlarının intikamını almak için Medine civarına baskın düzenleyen Ebû Süfyân ve adamlarını takip için çıkarılan gazve (2/624).

Bedir mağlûbiyetinden sonra, maktul düşen Ebû Cehil'in yerine Mekke'nin liderliği üstlenen Ebû Süfyân Hz. Peygamber ve ashabından müşriklere büyük bir üzün-

tü veren savaşta kayıplarının intikamını almadıkça eşyle birlikte olmamaya, yılmamaya ve koku sürünmemeye yemin etmişti. Gazvenin ardından bu yeminini yerine getirmek için 200 (bazı rivayetlere göre 40; Vâkıdî, I, 181) kişilik bir birliğin başında Medine'ye doğru yola çıktı; Necid yaylası boyunca devam eden yukarı yolu izleyerek Medine'ye yaklaşık bir günlük mesafedeki Seyb (Neyb) dağının eteklerine kadar ilerledi. Hava kararınca adamlarını orada bırakıp Resûl-i Ekrem ve ashabı hakkında bilgi almak için yahudi Nağiroğulları'nın bölgesine gitti. İlk olarak Huvey b. Ahtab'ın kapısını çaldı; ancak Huvey, Hz. Peygamber'e ihanetleri yüzünden dindaşları Benî Kaynukâ'nın başına gelenleri düşünerek ona kapıyı açmadı. Bunun üzerine Ebû Süfyân, o sırada kabilenin reisi ve ortak hazinenin sorumlusu olan Sellâm b. Mişkem'in yanına gitti ve istediği bilgileri ondan aldı. Bütün geceyi Sellâm'ın evinde geçirdikten sonra sabaha yakın adamlarının yanına döndü. Ardından Medine yakınındaki Ureyd vadisine küçük bir müfreze gönderdi (müfrezeyi kendisinin yönettiği de rivayet edilir). Görevlendirdiği adamlar müslümanlara ait hurmalıkları ateşe verdiler ve ensardan Ma'bed b. Amr el-Ensârî ile bir işçisini öldürdüler. Bunun üzerine yeminini yerine getirdiğini söyleyen Ebû Süfyân birliğini toplayarak Mekke'ye doğru yola çıktı. Baskın haberi Medine'ye ulaşınca Hz. Peygamber, yerine Ebû

Lübâbe el-Ensârî'yi vekil bırakarak 200 kişiyle birlikte onları takip için harekete geçti (5 Zilhicce 2 / 29 Mayıs 624), ancak Kararatülküdr denilen mevkiye kadar vardığı halde yetişemedi. Çünkü müşrikler, yüklerini hafifletmek amacıyla azık olarak yarılarında getirdikleri kavrulmuş un (sevîk) çuvallarını atarak büyük bir hızla kaçmışlardı. Toplanıp Medine'ye getirilen çuvalar sebebiyle bu gazveye Sevîk Gazvesi adı verildi. Gidiş dönüşü beş gün (bazı rivayetlerde on beş gün) süren bu sefere katılanlar yaptıkları takibin gazve sayılıp sayılmayacağını sorduklarında Hz. Peygamber gazve sayılacağını söyledi.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn İshak, *es-Sire*, s. 291-292; Vâkıdî, *el-Megâzî*, I, 181-182; İbn Hişâm, *es-Sire*, III, 44-46; İbn Sa'd, *eş-Tabakât*, II, 30; Süheylî, *er-Ravzü'l-ünûf* (nşr. Mecdî Mansûr), Beyrut 1997, III, 221-222; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, IV, 114; İbn Seyyidün-nâs, *Üyûnü'l-eşer* (nşr. Muhammed el-İdû'l-Hatrâvî - Muhyiddin Müstû), Medine 1413/1992, I, 446-447; İbn Kesîr, *es-Sire*, II, 540-541; Nüreddin el-Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, Beyrut 1400, II, 479-480; Köksal, *İslâm Tarihi* (Medine), II, 209-210.

İSMAIL YİCİT

SEVİLLA

(bk. İŞBİLİYE).

SEVM

(bk. MÜSÂVEME).